

LeaveCare-LiveLife (LC-LL)

Stvaranje europske mreže za mlade koji su u procesu izlaska ili su izašli iz sustava alternativne skrbi za poticanje njihove aktivne participacije u društvu

n. 2017-2-IT03-KA205-011223

Participativne grupe za mlade koji su izašli iz sustava alternativne skrbi (CLPG – Care Leavers' Participation Groups)

Priručnik

Document information	
Due date of Intellectual Output	
Actual submission date	
Revision	All partners
Author	Jim Goddard, David Graham (CLA)

This project has been funded with support from the European Commission.

This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

DELIVERABLE REVIEW HISTORY

Version	Name/Partner	Status *	Date	Summary of changes
V0	CLA	A	13/09/18	First draft
V1	CLA, Agevolando	A, C	21/09/18	Second draft
V2	All partners	REV	24/09/18	Second draft revised

(*) A=Author; C= contributor; REV= reviewer; EXT = external reviewer

Sadržaj:

1: Uvod	3
2: Riječnik	6
3: Načela participacije	7
4: Ključne točke CLPG modela	8
Sudionici:.....	8
Priprema:	8
Proces i okruženje:	8
Diskusija	8
Susreti:Predložak.....	9
5: Varijacije, Izazovi i Mogućnosti.....	10
6: Bibliografija o participativnim tehnikama	11

1: Uvod

Ovaj priručnik je vodič koji je kreirala europska mreža mladih koji su izašli iz sustava alternativne skrbi u sklopu projekta (financiranog Erasmus Plus programom) za provedbu participativnih grupa za mlade koji su u procesu izlaska ili su izašli iz sustava alternativne skrbi. Organizacija i provedba participativnih grupa je jedna aktivnosti navedene mreže u cilju ostvarenja cilja projekta:

Stvoriti prostor i mogućnosti za veću participaciju mladih koji su izašli iz sustava alternativne skrbi u donošenju odluka koje utječu na njihov život.

Ovaj cilj je u skladu s programom „Aktivnog građanstva“ Europske unije, koji je razvijen kroz rad Ekonomskog i socijalnog odbora (EGSO). Staffan Nilsson, predsjednik EGSO-a 2012. Godine je istaknuo:

Aktivno građanstvo je ljepilo koje održava društvo zajedno. Demokracija ne funkcionira ispravno bez nje, jer je učinkovita demokracija više od pukog obilježavanja glasačkog listića... Po definiciji, participativna demokracija zahtijeva od ljudi da se uključe, da igraju aktivnu ulogu ... možda na svom radnom mjestu, ili sudjelovanjem u političkoj organizaciji ili podržavanjem neke humanitarne akcije. Područje djelovanja nije važno. Bitna je predanost dobrobiti društva. (Europski gospodarski i socijalni odbor, 2012: 4)

Mladi koji su svoje djetinjstvo proveli u dječjim domovima ili udomiteljstvu, odvojeni od svojih bioloških obitelji u procesu izlaska iz skrbi i nakon izlaska iz nje jedna su od najranjivijih društvenih skupina. Proces izlaska iz alternativne skrbi događa se rano, u veći zemalja u 18 godini života i već tada ovi mladi ljudi ostaju bez obiteljske podrške za razliku od svojih vršnjaka koji ostaju u svojim obiteljima najčešće do sredine dvadesetih ili čak i duže. Rad s mladima koji su izašli iz sustava alternativne skrbi stoga je u skladu s ciljevima Programa „Europa za građane“ 2014. - 2020. koji je Europska komisija usvojila 2014., a posebno odražava interes tog programa u demokratskom sudjelovanju i građanskom angažmanu.

Međutim, zemlje Europske unije imaju različite sustave skrbi, okvire socijalne politike, resurse, kulture i prakse. Na primjer, Italija i Rumunjska još uvijek imaju većinu djece u skrbi u rezidencijalnom sektoru, dok druge zemlje (kao što su Velika Britanija, Hrvatska i Irska) imaju većinu u udomiteljskoj (obiteljskoj) skrbi. Stoga je potrebno podijeliti iskustva te pokušati razviti zajednički okvir koji će uzeti u obzir raznolikost europskih zemalja.

Priručnik se temelji na zajedničkim iskustvima članova mreže European Care Leavers Network. Različite strategije i tehnike partnera iz pet europskih zemalja korištene su za izgradnju zajedničkog okvira za poticanje participacije mladih koji su u izišli iz skrbi, a kojeg bi kao primjer i inspiraciju mogli koristiti i zainteresirani dionici iz zemalja koje nisu bile uključene u ovaj projekt.

Materijali u ovom priručniku odražavaju:

1. Postojeća iskustva partnera European care leavers network u kreiranju participativnih grupa.
2. Nadogradnju, sinergiju i zaključke zajedničkih rasprava o različitim pristupima partnera u kreiranju participativnih grupa

Cilj ovog priručnika je dati model europskim mrežama mladih koji su u procesu izlaska iz skrbi ili su iz nje izašli za provedbu participativnih grupa, grupa koje su usmjerene na unapređenje participacije mladih iz alternativne skrbi u cilju ostvarenja veće sudjelovanja u donošenju odluka o vlastitom životu, ali i poticanja aktivnog građanstva.

Zajednički okvir odnosi se na slijedeća područja:

- Okupljanje mladih koji su u procesu izlaska iz skrbi ili su iz nje izašli u participativne grupe
- Mjesto i okruženje održavanje grupnih susreta
- Izvedba grupnih susreta
- Osiguranje jasnih rezultata grupnog rada

Jednako tako ovim zajedničkim okvirom postavljen je i skup minimalnih očekivanja i standarda u izvedbi participativnih grupa:

- Potpisan ugovor o pristanku na sudjelovanje i privatnosti
- Broj grupnih susreta: između dva i četiri susreta
- Ukupan broj mladih uključenih u susrete: otprilike 15
- Ukupan broj sati održanih susreta: između 6 – 8 sati
- Veličina pojedine grupe: od 5 do 15 članova po susretu
- Svaka grupa treba producirati preporuke i druge oblike konkretnih rezultata. Svaki rad grupe treba biti popraćen izvješćem.
- Nakon grupnog rada trebala bi biti provedena i evaluacija usmena i pismena.
- Izvedba grupnih susreta treba biti u skladu s načelima koja su opisana i navedene u ovom priručniku.
- Svrha susreta treba biti definirana s članovima grupe od samog početka, već u pozivu na susrete.

- Teme susreta trebaju uključivati specifičnosti koje se odnose na život u skrbi i proces izlaska iz skrbi; kao na primjer: dolazak i život u sustavu skrbi, podrška u procesu izlaska i sl.
- Sudionici će biti izabrani na osnovu njihove motivacije i mogućnosti da izaze svoja mišljenja, iskustva, aktivno sudjeluju u diskusiji sa svojim vršnjacima te sudjeluju u participativnom procesu koji će omogućiti unapređenja usluga koje im stoje na raspolaganju.

2: Rječnik

Participacija mladih: proces zajedničkog donošenja odluka koje utječu na život pojedinca i život zajednice u kojoj taj pojedinac živi. To je sredstvo kojim se gradi demokracija i to je standard kojim se trebaju mjeriti demokracije. Sudjelovanje je temeljno pravo građanstva (Hart, 1992: 5)

Care Leaver: U ovom priručniku pod pojmom care leaver podrazumijeva se svaka mlada osoba u dobi između 16 i 25 godina koja je provela neki dio života u sustavu alternativne skrbi (rezidencijalnoj skrbi ili udomiteljstvu). Općenito, pojam “**care leaver**” odnosi se na sve osobe koje su izašle iz nekog oblika alternativne skrbi bez obzira na njihovu dob. U hrvatskom jeziku postoji samo opisni prijevod pojma “care leaver” i u smislu ovog priručnika on bi označavao mladu osobu koja je izašla iz sustava alternativne skrbi. Zbog jednostavnijeg prijevoda u daljnjem tekstu koristit ćemo engleski naziv “care laever” umjesto navedenog opisnog pojma.

CLPG: skraćena punog naziva na engleskom jeziku koja označava Care Leavers' Participation Group ili na hrvatskom Participativne grupe za mlade koji su izašli iz sustava alternativne skrbi. Pojam se odnosi grupne susrete mladih koji su izašli iz sustava alternativne skrbi, a čiji fokus je na unapređenju njihove aktivne participacije u društvu i aktivnog građanstva, posebice u odnosu na donošenje odluka vezanih uz njihov život, a kroz donošenje preporuka za kreatore socijalnih politika.

Udomiteljstvo: „Situacije u kojima nadležna tijela u svrhu alternativne skrbi smještavaju djecu u obitelj koja nije vlastita obitelj djeteta već ju čine osobe koje su odabrane, kvalificirane, odobrene i nadzirane u svrhu pružanja takve skrbi“ (Smjernice, par. 29. c.ii).

Rezidencijalna skrb: Skrb koja se pruža u svim oblicima grupnog smještaja koji nisu zasnovani na obitelji, kao što su prihvatilišta u slučajevima hitnosti, tranzitni centri u izvanrednim situacijama i svi ostali oblici kratkoročnih i dugoročnih oblika smještaja u stambene ustanove, uključujući grupne domove (Smjernice, par. 29. c.iv).

Institucionalna skrb: „Skrb koja se odvija u (često velikim) ustanovama koje nisu izgrađene oko potreba djeteta niti u blizini obitelji ili rada u maloj grupi, te pokazuju karakteristike tipične za institucionalnu kulturu (depersonalizacija, rigidnost rutine, blok-tretman, socijalna distanca, nedostatak odgovornosti itd.). (Opening Doors for Europe's Children 2014, Deinstitutionalisation and Quality Alternative Care for Children in Europe; Lessons Learned and the Way Forward)

3: Načela participacije

Načela participacije imaju za cilj stvoriti bazu za rad participativnih grupa sa care leaversima diljem Europe. Načela odražavaju zajedničko viđenje partnera¹ koji su sudjelovali u projektu LeaveCare-LiveLife.

Participativnim grupama za mlade koji su izašli iz sustava alternativne skrbi (skraćeno na engleskom CLPG):

- 1. Promiče se aktivna participacija, osiguravajući da svatko ima mogućnost sudjelovati i doprinijeti, ali imajući na umu kako postoje različite razine i tipovi participacije koji ovise o odluci i izboru mladog sudionika*
- 2. Nastojat će se ostvariti grupni konsenzus bez isključivanja ičijeg prava glasa, ali neće se forsirati ostvarivanje dogovora pod svaku cijenu.*
- 3. Kontinuirano će se informirati i konzultirati sudionike o rezultatima tijekom cijelog trajanja projekta.*
- 4. Uključit će se sudionike u proces donošenja svih odluka koliko je maksimalno moguće i osigurati njihov doprinos u odбору aktivnosti tijekom susreta*
- 5. Pokazat će se kako se cijeni svaki oblik participacije sudionika.*
- 6. Informirat će se svi sudionici na početku participativnog procesa o svrsi susreta te kako će se rezultati njihovog rada biti korišteni.*
- 7. Unaprijed će se pozabaviti potrebama sudionika i pružiti podršku tamo gdje je potrebno.*
- 8. Ostvarit će se komunikacija s drugim organizacijama kako bi se osigurala informiranost o mogućnosti uključivanja u participativne grupe što većeg broja care leaversa.*
- 9. Stvorit će se siguran, ne osuđujući, prijateljski prostor za participaciju sudionika. Također će se poštovati odnosi izrađeni tijekom procesa tako što će se ostati u kontaktu sa sudionicima.*
- 10. Osigurat će da facilitatori imaju odgovarajuće iskustvo u radu s care leaverima te relevantne edukacije iz vođenja grupnih susreta.*
- 11. Osigurat će se podrška sudionicima nakon susreta ukoliko ona bude potrebna.*

12. Nastojat će odražavati raznolikost populacije care leavera.

4: Ključne točke CLPG modela

Participativne grupe za mlade koji su izašli iz sustava alternativne skrbi (CLPG) su prilika da se glas njezinih sudionika čuje i da se stvori prostor za njihovu aktivnu participaciju. Slijede neke ključne točke koje treba imati na umu prilikom pripreme i implementacija susreta CLPG.

Sudionici:

- U dobi između 16 i 25 godina
- Spremni na aktivno sudjelovanje u grupnom radu: npr. Jasno je dana mogućnosti izbora o sudjelovanju na susretima/diskusijama.
- Imaju iskustvo života u rezidencijalnoj skrbi ili udomiteljstvu
  - Organizatori će pokušati ostvariti raznolikost grupe u smislu dobi, oblika skrbi, iskustva, spola, etničkog porijekla i sl.

Priprema:

- Predstavljanje mreže različitim organizacijama koje rade s mladima koji su izašli iz sustava alternativne skrbi
- Suradnja s različitim organizacijama u regrutaciji care leavera za sudjelovanje u participativnim grupama
- Predstavljanje europske mreže care leavera mladima koji su pokazali interes za sudjelovanjem.
- Postojanje potrebe za unapređenjem politike zaštite djece i drugih posebno ranjivih skupina.

Proces i okruženje:

- Ukoliko je moguće dati ključnu ulogu starijim care leaverima kao suvoditeljima
- Osigurati ugodno i poticajno okruženje
- Dogovoriti osnovna pravila rada kojima se potiče kultura slušanja i atmosfera prihvaćanja
- Potpisati ugovor vezan uz participaciju i korištenje materija kreiranih tijekom grupnih susreta
- Provesti evaluaciju na kraju rada tijekom završnog susreta.

Diskusija

je usmjerena na:

Znanja: podići razinu svjesnosti o dječjim i ljudskim pravima, objašnjavajući svrhu projekta

Iskustva: mlade ljude potiče se na međusobnu razmjenu iskustva

Rezultate: osigurati jasne rezultate grupnih susreta u smislu preporuka za promjene

Susreti: Okvirni prijedlog

- Uvodna aktivnost predavljanja
- Aktivnosti susreta mogu uključivati igre i druge interaktivne oblike za poticanje diskusije (vidjeti prilog s prijedlozima iz različitih zemalja)
- Ugovor o privatnosti i pristanku potpisan od strane svih sudionika susreta.
- Tijekom susreta osigurati dovoljan broj stanki za odmor.
- Početi susret predavljanjem svrhe i cilja zajedničkog rada
- Osigurati vrijeme za individualne kao i za grupne doprinose diskusiji.
- Kombinirati različite oblike rada: individualni rad, rad u parovima, rad u malim grupama, prezentacije u velikoj grupi
- Osigurati prostor za diskusiju u cijeloj grupi
- Grupa je ta koja odlučuje o obliku prezentacije rezultata. Poticati korištenje različitih medija (pismeno izražavanje, slike, video uraci)
- Rezultati: trebaju biti napisani te prezentirani u izvješćima uključujući fotografije i video materijale

5: Varijacije, izazovi i mogućnosti

Slijedeći natuknice rezultat su razmijene partnerskih ideja i iskustava u provedbi participativnih grupa. Više informacija i detalja o svemu navedenom nalazi se u dokumentima u prilogu.

- U pojedinim situacijama moguća je zatvorenost sudionika prema podijeli osobnih iskustava u velikoj grupi stoga je dobro imati na umu da se rad vezan uz podjelu vlastitih iskustava (iz skrbi) organizira u malim grupama sa po 3 do 4 člana po grupi.
- U nekim zemljama moguć je nedostatak usluga podrške za care leavere izvan volonterskih organizacija
- Suradnja s organizacijama koje pružaju podršku care leaverima može biti način da se ovaj posebno ranjivoj skupini mladih ljudi pruži dodatna podrška kroz participativne grupe
- Za neke grupe najbolji način za ostvarenje cilja je primjenom aktivnosti koje potiču kretanje, kreativnost i suradnju pri tom treba stalno imati na umu cilj susreta i rezultate
- Voditelji participativnih grupa moraju biti fleksibilni, spremni na prilagodbu smjeru razvoja diskusije
- Poticanje participacije može se ostvariti kroz grupni rad, ali jednako tako putem individualnog rada. Individualni susreti mogu prethoditi grupnim susretima.
- Jedan od ciljeva susreta može biti zagovaranje te utjecanje na nacionalne politike i standard
- Participativne grupe mogu se razvijati u smjeru povezivanja s različitim dionicima (političarima, organizacijama, predstavnicima lokalnih i državnih vlasti i sl.)

6: Bibliografija o participativnim tehnikama

European Economic and Social Committee (2012), Active Citizenship: For a Better European Society. European Economic and Social Committee: Brussels.

Hart, R. (1992) Children's Participation: From Tokenism to Citizenship. Florence: Unicef Innocenti.

Video, Youth exchange program: Be the Change, Vienna 2016.
https://www.youtube.com/watch?v=ke9Ldb_CsUc&feature=share

Video, Youth exchange program – Movie Capm Hungary 2017.
<https://www.youtube.com/watch?v=ucG6uj-sdMk>

Boal, A. (2009): Igre za glumce I ne-glumce. Zagreb: HCDO-Pili-poslovi d.o.o.

Kruščić, V. (ur.) (2007): Ne raspravljaj, igranj! Priručnik forum-kazališta. Zagreb: HCDO-Pili-poslovi d.o.o.

Scher A. & Verrall C. (2006): Novih 100+ ideja za dramu. Zagreb: HCDO-Pili-poslovi d.o.o.

Lipman D. (1999): Improving your Storytelling. Atlanta: August House.

Perrow S. (2010): Bajke I priče za laku noć. Terapeutske price za djecu. Velika Mlaka: Ostvarenje

Bedore B. (2004): 101 improv games for children and adults. Michigan: A Hunter House SmartFun book.

Matthews J. & Matthews C. (2010): Pričosvijet. Pripovjedačka knjiga. Zagreb: Plantopija.

Johnstone K. (1999): Impro for Storytellers. Theatresprots and the Art of Making Things Happen. London: Faber and Faber

Ajdković, M. (1997): Grupni pristup u psihosocijalnom radu. Načela I procesi. Zagreb: Društvo za psihološku pomoć.

Interactive techniques <https://www.usf.edu/atle/documents/handout-interactive-techniques.pdf>

Creative thinking an essential skill for the 21st century
<https://inkbotdesign.com/creative-thinking/>

Creative problem solving
<http://www.creativeeducationfoundation.org/creative-problem-solving/>

The importance of evaluation <http://www.evalued.bcu.ac.uk/tutorial/importance.htm>

Active listening
<https://www.skillsyouneed.com/ips/active-listening.html>

Learn through play
<http://www.child-encyclopedia.com/play/according-experts/learning-through-play>

Playing to Heal: 5 Benefits of Play Therapy

<https://www.insightactiontherapy.com/playing-to-heal-5-benefits-of-play-therapy/>

Why play is important <http://www.playengland.org.uk/about-us/why-play-is-important/>

The Importance of Play in Promoting Healthy Child Development and Maintaining Strong Parent-Child Bonds

<http://pediatrics.aappublications.org/content/119/1/182>

The skills of problem solving <http://www.itseeducation.asia/article/the-skills-of-problem-solving>